IV.

PO BOHOSLUŽBE ZOSTALA JÚLIA SEDIEŤ V LAVICI s čelom opretým o zopnuté dlane a nečujne sa modlila. Prinajmenšom sa o to snažila. Myšlienky mala rozlietané, pocity zmätené, rozporuplné. Premkýnali ju pochybnosti, či si naozaj želá to, o čo Hospodina prosí. Akýsi podvratný vnútorný hlások jej našepkával, že je najvyšší čas, aby myslela viac na seba; vytrvalo opakoval, že vďaka vývoju v posledných dňoch jej konečne svitla nádej na zmenu, na únik zo situácie, čo ju kvárila už celé mesiace a vysávala z nej život. Snažila sa tie myšlienky potlačiť, ale s pokušiteľskými hlasmi už je to raz tak – nedajú sa zahriaknuť.

S povzdychom zdvihla zrak. Ako väčšina evanjelických kostolov, obzvlášť v tejto župe, aj ten drienčanský bol zariadený len striedmo, okrem oltára bol jeho najcennejšou časťou kazetový strop a vyrezávaná drevená empora. Na nej stál organ, vrúbený zlatistým svetlom dopadajúcim cez jediné okno v priečelí. Postlúdium práve doznelo, starý organista zahrkotal stoličkou a s nezrozumiteľným mrmlaním šuchotal notami. Júlia sa v duchu pokarhala za sebecké myšlienky a zopakovala prosbu, potom vstala a pomaly, zneistená otázkou, či urobila dosť, vyšla von do slnečnej záplavy.

Na parapete okna nad bránou vŕkali holuby. Júlia si dlaňou zaclonila oči. Pri kamenných schodoch stál Pavol Dobšinský a doňho perpazuch zakvačená manželka Adela. Úsmevy, s ktorými vyprevadili ostatných účastníkov bohoslužby, sa pri pohľade na Júliu viditeľne zavlnili.

„Urodzená pani," oslovil ju farár a sklonil hlavu.

„Dôstojný pán. Dnešná kázeň na mňa zapôsobila. Súhlasím, že opilstvo je pliaga tohto národa."

„Modlime sa, aby nad ním Slováci už čoskoro zvíťazili. Pani Belohorská... smieme vás zdržať na slovíčko? Možno dve."

Júlia šibla očami k zastrešenému schodisku, ktorým sa od kostola schádzalo do dediny. Čakal ju tam mladý kočiš Laco Hudec a v prstoch netrpezlivo otáčal širák s pierkom za vyšívanou stuhou. Hoci tým

pohľadom nevdojak dala najavo, že by radšej šla, keď sa obrátila naspäť k Dobšinským, prikývla.

„Pravdaže. O čo ide?“

„Pani Belohorská,“ Dobšinský celkom zvážnel, „prieči sa mi strkať nos do cudzieho súkromia, ale od dušpastiera sa očakáva, ba vyžaduje, aby sa zaujímal o blaho svojich farníkov. Nemohol som si nevšimnúť, že toto je už druhá nedeľná bohoslužba, na ktorú ste prišli bez manžela.“

„Takisto, ak dovolíte, na vás badať, že nie ste vo svojej koži,“ dodala s úprimnou účasťou Adela Dobšinská. Zemianka opätovala jej pohľad. Nepoznala iného človeka, z ktorého by vyžarovala toľká prívetivosť a vrúcnosť, navyše bez lepkavej vtieravosti, aká býva takýmto ľuďom často vlastná. „Ak vám môžeme byť nejako nápomocní...“

„... radou či duchovnou útechou...“ dodal Dobšinský.

„... alebo by sa vám zišla, ako sa vraví, bútľavá vŕba...“ nadviazala Adela.

„... sme tu pre vás, kedykoľvek,“ dokončil farár. Často takto rozprávali a dopĺňali sa navzájom, akoby im hlavami tiekol jeden prúd myšlienok.

„Ach... tak.“ Júlia sa nadýchla, rozhodnutá zdvorilo odmietnuť, ale potom jej odrazu poklesli plecia. „Vďaka za opýtanie. Henrich ma nesprevádza, pretože je... preč. Pravdupovediac, mám oňho obavy.“

Adela zdvihla obočie a kútikom oka pozrela na manžela, ale ten sa uprene díval na Júliu.

„Preč? Kde preč? A odkedy? Ak nebol v kostole ani minulú nedeľu...“

„Zajtra to budú dva týždne, čo nasadol na koňa, vystrojený a ozbrojený, a vyrazil nevedno kam. Odvtedy sa neukázal, ani o sebe nedal vedieť.“

„Nevravte. Už sa niekedy predtým stalo, že bol tak dlho mimo domu?“

„Len keď cestoval do Viedne, Prešporka či Pešti. Okrem toho sa často zabúdal pri kartách a pijatike v Jelšave, ale to nezvyklo trvať dlhšie ako tri-štyri dni. Skraja tohto týždňa som tam vyslala nášho šafára Jamrišku. Zistil len toľko, že manžel sa v Jelšave naozaj ukázal, ale strávil tam iba jednu noc a ráno zase nasadol na koňa. Jamriška nenašiel

nikoho, kto by ho videl opúšťať mesto, takže nevieme, ktorým smerom sa Henrich vybral."

„Mužské pokolenie má túlavé topánky, sama o tom viem svoje." Adela Dobšinská znovu úkosom pozrela na manžela. „Je pravdepodobné, že pán Belohorský sa sčista-jasna objaví na prahu a bude prosiť o odpustenie."

„Prosiť? Henrich?" pousmiala sa Júlia trpko. „To skôr peklo zamrzne. V poslednej dobe so mnou ledva prehovoril, bol strohý a odťažitý. A poslednou dobou nemyslím dni, ale mesiace. Ani v to ráno sa neobťažoval s rozlúčkou. Na moje otázky len odsekol, že musí urobiť niečo, čo konečne zažehná naše ťažkosti. Najprv som nad tým mávla rukou, pretože mi čosi podobné tvrdil zakaždým, keď odchádzal na kartárske seansy, opojený falošnou predstavou, že tentoraz už určite vyhrá dosť na splatenie dlhov. Lenže ako pribúdali dni od jeho odchodu, čoraz častejšie som si tie slová obracala v hlave a snažila sa prísť na to, čo nimi vlastne myslel. Dokonca mi napadlo, či nechcel svoje problémy skončiť... definitívne, ak mi rozumiete. Vzal si pušku i obľúbený revolver s perleťovou rukoväťou, k tomu torbu so strelivom..."

„Myslíte, že si chcel siahnuť na život?" zhrozila sa Adela. „Božechráň!"

Júlia opätovala jej pohľad. „Kiežby som mohla s istotou tvrdiť, že by toho nebol schopný. Lenže po krachu viedenskej burzy..." Zhlboka si vzdychla a pokrútila hlavou. „Akoby skákanie z okien bolo najnovším módnym výstrelkom. Najprv mu holdovali len bankári, továrnici a kadejakí finanční špekulanti v hlavnom meste, ale postupne sa rozšírilo do celej monarchie."

„Ani nevravte," pritakal vážne Dobšinský. „V minulotýždňovom *Vasárnapi Ujság* som sa dočítal, že za ten rok a niečo od viedenského čierneho piatku klesla produkcia železa v Rakúsko-Uhorsku o dve tretiny. Už teraz to na Gemeri pociťujeme, a obávam sa, že dôsledky budú ešte bolestivejšie. Kríza akiste neobišla ani panstvo *Tri pramene*."

„Veru," pritakala Júlia. „Tým skôr, že Henrich ani predtým nebol ktovieaký hospodár a správca rodinného majetku. Najprv som naše ustavičné problémy pripisovala tomu, že starý pán Belohorský roky pred smrťou trpel slabomyseľnosťou a zanechal synovi schátrané a dlhmi zaťažené statky. Henrichovi sa však nedarilo postaviť panstvo

naspäť na nohy. Hoci časť majetkov rozpredal, s *Tromi prameňmi* to stále išlo dolu vodou a po krachu burzy to začalo pripomínať plavbu vodopádom. Takým, čo sa rúti do hlbokej priepasti. Henrich začal viac piť a utiekal sa k bezduchému hýreniu, poľovačkám a hlavne kartám. V nich napokon prehral aj to málo, čo nám zostalo, a zadlžil panstvo tak, že aj keby sme ho naskutku predali, sotva utŕžime dosť, aby sme všetko posplácali." Júlia si uvedomila, čo rozpráva, a zdvihla hlavu. Dobšinskí sa však netvárili, že by ich tou úprimnou ponosou zaskočila či uviedla do pomykova. „Toto všetko už určite viete. Henrich sa čoraz častejšie dostával do rečí a nejaké sa zrejme dostali aj k vašim ušiam."

„Síce neprikladáme váhu klebetám," povedala Adela, „ale Drienčany sú malá dedina, nič sa tu neutají. O vašich ťažkostiach vieme už nejaký čas."

„A nedávno," odkašľal si Dobšinský, „sa nám s nimi zdôveril sám pán Belohorský."

„Ale čo?" zachmúrila sa naňho Júlia. „Kedy?"

„Sú to asi tri týždne, čo sa tu zastavil."

„Skôr mesiac," opravila ho Adela.

„Prišiel za vami priamo sem, na faru?" čudovala sa Júlia.

„Áno," odvetil Dobšinský. „A keď tak uvažujem o dôvodoch jeho návštevy, začínam šípiť, kam sa podel a prečo."

„Tak viete viac ako ja. Vravte."

„Prosím, poďme sa posadiť." Dobšinský prestúpil z nohy na nohu, aby uľavil tej, ktorú si zlomil už v detstve, zle mu zrástla a dodnes na ňu trochu kríval. „Babie leto je toho roku požehnane teplé, pod prístreškom je príjemne."

„Nenapínajte ma, pán farár."

„Len poďte, prosím," nástojila aj Adela a vzala zemianku za lakeť. Júlia pozrela na trúfalú ruku, ale Adela ju neodtiahla a ona sa nevymanila. Júlia si nečujne vzdychla a nakázala mladému kočišovi, aby ju počkal pri bričke. Krátko sa uklonil, nasadil si širák a zmizol v tieni klesajúcej schodiskovej chodby.

Vykročili od kostolných schodov po chodníku pretínajúcom stále zelenú pažiť a prešli bránou v múre, ktorý obkolesoval kostol a zvonicu už od čias tureckých nájazdov. Dlhá budova fary stála na trávnatej stráni. Na dvore niekoľko šarvancov rôzneho veku hlučnou šantou plašilo

sliepky – okrem detí, ktoré Adela porodila Pavlovi, tu pobehoval aj Janko Čajak z jej prvého manželstva a hŕstka sirôt, ktoré na fare našli útočisko.

„Prinesiem niečo na pitie," navrhla Adela. „A nejakým zázrakom zostal kúsok jablkového koláča zo včera..."

„Nerobte si starosti," odmietla Júlia zdvorilo. „Na jedlo a pitie nemám pomyslenia."

Vyšli teda popri fare vyššie na záhradu, kde medzi ovocnými stromami stál rad pekne vyrezávaných úľov – bola tu k videniu tradičná hlava v ľudovom širáku, ale aj nosatá ježibaba či bradáč v bohatierskej prilbici. Na letáčoch vládla tlačenica.

„Bzučia ako začiatkom leta," podotkla Júlia. „Medu ste toho roku mali dosť?"

„Aj na predaj. Úroda zo záhrady a sadu je tiež požehnaná," prikývol Dobšinský a chmáry na jeho tvári vystriedal úsmev. Drienčanský farár bol široko-ďaleko vychýrený včelár, zručný ovocinár a vášnivý záhradkár. Najviac sa však zaujímal o bylinky a povrávalo sa, občas i trochu pohoršeným tónom, že pozná viac receptov na liečivé odvary a masti ako hociktorá dedinská vedma. Júlia o liečiteľstve tiež čo-to vedela, ale zatiaľ sa o ňom s farárom nezhovárala, pripadalo jej to akési nepatričné, skoro rúhačské.

„Príroda, vďaka Bohu," dodal Dobšinský, „nemá potuchy o problémoch na burze."

O kúsok ďalej stál prostý drevený prístrešok s čiernym ohniskom, stolom a lavicami. Posadili sa. Júlia mala myšlienky inde, ale všimla si, aký je odtiaľto pozoruhodný výhľad. Videla nielen Drienčany v úvale pod kostolom, ale najmä okolité vrchy – od severozápadného hrebeňa, na ktorom vraj kedysi stála bratrícka pevnosť, prešla zrakom na východ, kde sa modrela výšina s ruinami hradu Blh. Obklopovala ju zvernica, ktorú – tak ako skoro všetko na okolí – vlastnil knieža Coburg, najbohatší aristokrat široko-ďaleko. S manželkou Klementínou, poslednou francúzskou princeznou, žil prevažne v prepychovom viedenskom paláci, ale Gemer a kraj pod Muráňom mu prirástli k srdcu a pravidelne sem vodieval šľachtickú elitu z celej Európy na lov vysokej, najmä muflónov a danielov. Aj preto jeho zvernicu strážil celý oddiel prísnych hájnikov.

„Takže," otočila sa Júlia k farárovi, „o čom ste sa zhovárali s mojím manželom?"

„O všeličom možnom," zvážnel Dobšinský, akoby sa chcel pustiť do ďalšej kázne. „Dalo by sa povedať, že si vylial dušu a nezaobalene sa mi zveril s patáliou, do ktorej ste zabŕdli."

„Čo nepoviete?" nevychádzala Júlia z údivu. „Pravdupovediac, mala som dojem, že si v tom ustavičnom alkoholickom omámení už ani neuvedomuje, do akého rozpoloženia nás priviedol. Bála som sa, že sa už načisto odtrhol od reálneho sveta."

„Práve naopak – keď sme spolu hovorili, vyzeral byť triezvy a viackrát zopakoval, ako ho mrzí, že svojou neschopnosťou a nezodpovedným správaním dostal seba, vás i celé panstvo do problémov."

„Henrich a výčitky svedomia? Nevídali, neslýchali. Predo mnou rozhodne nič také neprejavil."

„To ma mrzí, naozaj. Cítil som z neho pokoru i úprimnú snahu nejako tú situáciu vyriešiť. Napokon, práve to bol dôvod jeho návštevy."

„Ach. Ach, tak. Už mi svitá." Júlia sa krivo pousmiala. „V poslednej dobe sa upäl na akúsi bláznivú myšlienku, vídala som ho sedieť nad vlastnoručne nakreslenou mapou a počula mrmlať o dákom starom kláštore. Musím sa priznať, že som to púšťala jedným uchom dnu a druhým von."

„Zaujímali ho povesti o kláštore templárov. Napokon, Gemer je nimi bohato opradený. Ľudia si rozprávajú o poklade, ktorý sa skrýva v jeho podzemí."

„Poklad?" Júlia nevedela, ako sa tváriť. Najradšej by sa rozosmiala, ale určite by to nebol veselý smiech. „A napriek tomu mi tvrdíte, že bol pri zmysloch? Veď to nemá hlavu ani pätu, pán farár. Rozhádzať celý majetok v kartách, na hostiny, poľovačky a milenky," zemianke zakolísal hlas, „a potom si zmyslieť, že to zvráti nájdením akéhosi rozprávkového zlata? To predsa nie je riešenie, s ktorým príde dospelý a príčetný človek. Skôr mi to znie ako ďalší dôkaz, že Henrich to už nemal v hlave celkom v poriadku."

„Odpusťte, pani Júlia, ale teraz mu krivdíte. Súhlasím, že reči o stratenom kláštore a poklade templárov znejú ako pomätené blúznenie, ale vravel som si, že aj naivné rojčenie je dobrý spôsob, ako sa vymaniť z temnoty korheľstva a daromného ľahtikárstva. Preto som vášmu mužovi vyšiel v ústrety."

„A v čom vlastne?" zamračila sa Júlia.